

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Kandidatuppsats 15hp

Krigsmetaforer i AIDSdebatt

Semiotiska bildanalyser av ACT UP/NY: s affischer

Författare: Petra Johansson

Handledare: Hans T Sternudd

Examinator: Johanna Rosenqvist

Termin: HT 2013

Ämne: Konst -och bildvetenskap 3

Nivå: PG2E

Kurskod: 2KD10E

ABSTRACT

Petra Johansson

Krigsmetaforer i AIDSdebatt

Semiotiska bildanalyser av ACT UP/NY: s affischer

War Metaphors in AIDS Debate

Semiotic analysis of ACT UP/NY's posters

Antal sidor: 29

Studien undersöker den aidsaktivistiska organisationen ACT UP/NY: s affischer mellan åren 1987-1995. Ett speciellt intresse ägnas åt hur text och bild samverkar i affischerna, parallellt med att undersöka hur bilden av AIDS konstrueras inom organisationen. En avgörande faktor för studien har varit att ta reda på hur ACT UP/NY: s kritiska position konstrueras i relation till 1980-talets stigmatisering av aidssjuka. Studiens tre undersökningsobjekt innefattar representativa inslag för organisationens affischer, vilket grundas på en genomgång av totalt 147 affischer som granskats i samband med urvalet. Studiens undersökningsobjekt genomgår analyser med hjälp av en bildsemiotisk metod där alla ingående tecken i affischerna uttolkas. Resultatet visar att organisationens affischer, genom textuella och bildmässiga referenser uppvisar paralleller till andra världskriget. Dessa krigsreferenser är ständigt närvarande i affischerna och används i syftet att belysa den styrande diskursens svagheter.

Sökord: ACT-UP, Affisch, AIDS, Diskursteori, Foucault, Semiotik

---

Postadress
Linnéuniversitetet
351 95 VÄXJÖ

Gatuadress Universitetsplatsen

Telefon 0470-70 80 00   www.lnu.se

Tack

Tacksamhet riktas till NYPL: s arkivhandläggare för att ha givit anvisning om vart jag kunnat tillträda ACT UP/NY: s affisher.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Ämnesval	1
1.2 Syfte och frågeställningar	2
1.3 Forskningsöversikt	3
1.4 Teoretiska utgångspunkter	5
1.4.1 <i>ACT UP: En organisation växer fram</i>	5
1.4.2 <i>Kunskap, makt och sexualitet</i>	6
1.5 Metod och urval	8
1.5.1 <i>Den semiotiska analysen – text och bild i samverkan</i>	8
1.5.2 <i>Presentation av undersökningsobjekt</i>	11
1.5.3 <i>Källor och källkritik</i>	11
1.6 Disposition	12
2 ACT UP/NY: s affischer	13
2.1 Christian Lifestyle – A Sin!!!	13
2.2 Silence = Death	17
2.3 Read My Lips	21
2.4 Krigsmetaforer som motstånd	23
3 Diskussion	25
4 Sammanfattning	27
Källförteckning	28
Bildförteckning	29

1 Inledning

ACT UP is a diverse, non-partisan group of individuals united in anger and committed to direct action to end the AIDS crisis. We advise and inform. We demonstrate. WE ARE NOT SILENT.¹

1.1 Ämnesval

En affisch undertecknad den aidsaktivistiska organisationen ACT UP/NY (the AIDS Coalition to Unleash Power New York) (nedan kallat ACT UP) visar två unga män som kysser och håller om varandra i kombination med texten: Read My Lips (bild 3). Deras intima famntag i förening med de slagkraftiga orden utgör exempel på representativa inslag i ACT UP: s visuella bildkultur. Här framträder en kritik av de maktorgan som under 1980 -och 1990-talen bortsåg ifrån den stigande problematiken kring HIV (Human Immunodeficiency Virus) och AIDS (Acquired ImmunoDeficiency Syndrome) samt den ökande stigmatiseringen av aidssjuka. Virusets försämrade både själsliga och kroppsliga levnadsförhållanden för de drabbade som i samma stund möttes av en universell apati. Organisationen ACT UP var de första att bryta den av samhället pålagda tystnaden genom att med direkta aktioner bekämpa aidskrisen. Citatet ovan i inledningen är organisationens egna ord och beskriver de riktade åtgärderna de använder sig av i sitt aktivistiska handlande. I det att affischen ofta visar på starka budskap via både bild och text, samt i förening med att vara ett av våra vanligaste medel för visuell kommunikation är det av betydande vikt att studera dess budskap och påverkan. Jämte detta faktum återfinns ingen bildanalytisk forskning kring ACT UP: s rika bildkultur. Jag intresseras av ACT UP: s visuella kultur som framförallt tar sig till uttryck genom affischen. Den kombinerar bild och text i syfte att dra till sig betraktarens uppmärksamhet parallellt med att uttrycka ett komplext budskap. Studiens intention är att undersöka hur den interartiella kombinationen av text och bild verkar i ACT UP: s affischer. I andra hand undersöks organisationens visuella framställning av aids. En övergripande intention för studien är även att se hur organisationens kritiska position konstrueras i förhållande till 1980-talets aidspolitik. För att undersöka problematiken baseras studien på analyser av tre representativa affischer för organisationens bildkultur. Analyserna av affischerna

---

¹ actupny,”actupny”, hämtad 2013-10-23, <http://www.actupny.org/>.

genomförs med hjälp av en bild-semiotisk analysmetod där texten och bildens uttryck och innehåll undersökt genom dess teckeninnehåll.

1.2 Syfte och frågeställningar

I följande studie behandlas aktiviströrelsen ACT UP: s visuella bildkultur och dess funktion inom den aidspolitiska debatten i New York mellan 1987-1995. Intresset riktas särskilt mot den interartiella kombinationen av text och bild i ACT UP: s affischer och den aktivistiska kultur som omgav dessa. I studien undersöks tre affischer med hjälp av en semiotisk analysmetod där texten och bilden samverkar – affischer i en aktivistisk kontext för behandling av aidssjuka. ACT UP: s kritiska ställning i den politiska aidsdebatten studeras genom organisationens affischer där den analytiska tanken är att avkoda den meningsskapande intentionen. Syftet är att studien ska bidra med förståelse för ACT UP och dess visuella bildkultur. Ett korrelerande förhållningssätt för studien är att betrakta affischerna i relation till ”aidsdecenniets” omgivande politiska struktur och kontext. Studiens frågor är:

- Hur verkar kombinationen av text och bild i ACT UP: s affischer?
- Hur konstrueras bilden av AIDS i ACT UP: s affischer?
- Hur förhåller sig ACT UP till den för ”aidsdecenniet” (1987-1995) styrande kursen i sina affischer? Och hur konstrueras denna kritiska position?

1.3 Forskningsöversikt

Studier som undersöker organisationen ACT UP: s arbete utgår ofta från teman som behandlar organisationen som ett motstånd till den heteronormativa debatten som fördes under "aidsdecenniet". Våldigt lite forskning har ägnats åt organisationen ACT UP här i Norden. Forskningslitteratur som bemöter ACT UP: s bildkultur med bildanalytiska metoder är också begränsad. Några områden som jag istället haft anledning att studera är den kommunicerande affischen samt forskning relaterad till ACT UP och aktivism. Tanken är att genom en kombination av dessa forskningsfält ge en bakgrund till min studie. Detta presenteras närmare nedan genom en översikt av centrala studier som berör mina frågeställningar.

1.3.1 Den kommunicerande affischen

I Orla Vigsøs avhandling *Valretorik i ord och bild: En studie i 2002 års svenska valaffischer* (2004) studeras affischen som ett politiskt medel för kommunikation och vidare dess användning i svenska valkampanjer. Vigsø använder sig av en retorisk/-semiotisk analysmodell för att studera sambandet mellan text och bild i de svenska valkampanjerna, samtidigt som han studerar affischernas retorik och gångbarhet hos väljarna. Resultatet visar att större delen av de svenska partiernas valaffischer är textbaserade, och om bilder förekommer är det oftast på välbekanta representanter hos partierna. Den politiska marknadsföringen fokuserar på intern marknadsföring avsedd för partiets sympatisörer – snarare än att värva nya väljare. Vigsø driver en tes om att affischens retorik beror på kontext. Vanligen domineras affischen av visuella element, till exempel inom reklam/ - och den kommersiella världen men valaffischen är alltså i huvudsak textbaserad.²

I boken *Intermedialitet: Ord, bild och ton i samspel* (2002) av Hans Lund behandlas ett flertal konstformer där olika medieformer kombineras till ett enhetligt uttryck, däribland presenteras kapitlet – "Affischen och frimärket" av David Scott. I kapitlet diskuterar författaren affischen som konststart och medel för kommersiell kommunikation genom samspelet mellan text och bild. Scotts tankar har varit till användning i min studie då han med semiotiska metoder resonerar kring affischen som en helhet där texten och bilden är beroende av varandra från sändare till mottagare. Scott driver i huvudsak sin

---

² Orla Vigsø, "Valretorik i text och bild En studie i 2002 års svenska valaffischer"(Doktorsavhandling vid Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet, 2004).

tes kring den kommersiella affischen, vars intention är att dra till sig uppmärksamhet av förbigående och i samma ögonblick implementera ett budskap som många gånger är av komplex karaktär.³

1.3.2 Emotionell aktivism

Sociologen Deborah B. Gould har studerat organisationen ACT UP med fokus på de känslor som uppstår i samband med aktivism och direkta aktioner. Gould har forskat kring den affektiva stimulansen kring politisk aktivism genom att innefatta den emotionella dimensionen. Boken *Moving Politics* behandlar politiska föreställningar och de psykiska effekterna av förtryck. Resultatet av Goulds analys visar på att det emotionella är grundläggande för politisk aktivism och kommer alltid vara en föreliggande faktor.⁴ Dessutom uppstår den politiska handlingen genom olika faktorer och erfarenheter som går att härleda till vårt emotionella habitus.⁵ Parallellt drivs ett annat nyckelargument där Gould menar att politisk aktivism är flytande – således att dess taktik och ambition är föränderlig.

Kommunikationsvetaren Thomas K. Nakayama diskuterar likheterna mellan den aids-politiska debatten i USA och Paris. Han menar att uppkomsten av organisationerna ACT UP/NY och ACT UP-Paris växte fram på samma premisser. Detta för att de samtida presidenterna François Mitterrand i Frankrike respektive Ronald Reagan i USA vägrade att kommentera den stigande problematiken kring HIV och AIDS. Nakayama menar att politikernas tystnad kring aidskrisen var den drivande faktorn till uppkomsten av ACT UP.⁶

---

³ Hans Lund, *Intermedialitet: Ord, bild och ton i samspel* (Lund: Studentlitteratur, 2002), 43.

⁴ Deborah B. Gould, *Moving Politics: Emotions and ACT UP's Fight against AIDS* (Chicago: The University of Chicago Press, 2009), 439.

⁵ *Ibid.*, 440.

⁶ Thomas K. Nakayama, "Act Up-Paris: French Lessons," *Quarterly Journal of Speech* 98:1 (2012):103-104, hämtad 2014-01-04, doi: [10.1080/00335630.2011.638663](https://doi.org/10.1080/00335630.2011.638663).

1.4 Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkter. Ur en samhällelig kontext formas den aktivistiska organisationen ACT UP: s bildkultur som en motdiskurs mot de rådande negativa stereotyperna och stigmatiseringen av aids sjuka och homosexuella. Denna motdiskurs består av symboliska begrepp och fler relaterade kombinationer av faktorer som jag avser applicera på min egen studie. Därefter introduceras Michel Foucaults teorier kring makt och vetande ur *Sexualitetens historia* (2002). I hans *Övervakning och straff* (2009) görs teorier bekanta i det att maktens relation till de underlydande behandlas. Min ambition är att ansluta hans perspektiv till min egen analys för att belysa maktens *vilja att veta*⁷ och dess inverkan på organisationen ACT UP som motstånd.

1.4.1 ACT UP: En organisation växer fram

Inom det följande presenteras studiens teoretiska ramverk – diskursteorin. I motsats förhållande till den positivistiska vetenskapens objektifiering av den sociala världen, således att kunskapen och tänkandet grundas på erfarenheten och baseras utifrån en bestämd sanning - utgår diskursanalysen från att samhället är föränderligt. Att avtäckta hur samhällets hegemonier reproduceras och stabiliseras är en av diskursanalysens huvudspår. Marianne Winther Jørgensen och Louise Philips menar att det är en pågående kamp mellan diskurser – om hur vi ska tolka den sociala verkligheten/-värden.⁸ Den dominerande diskursen och dess sociala praktik uppfattas i de närmaste som självklar och objektiv.⁹ Den heteronormativa diskursen under ”aidsdecenniet” blev exempelvis oerhört tydlig i förhållande till homosexualitet och aids. Det är därmed viktigt att poängtera att diskurser är flytande,¹⁰ vilket innebär att representationerna av den sociala verkligheten och dess sociala praktik skulle kunna se annorlunda ut.

Samhällsteoretikerna Ernesto Laclau och Chantal Mouffe har utvecklat ett antal grundbegrepp med utgångspunkt i diskursteorin som jag avser förklara inom det följande. En diskurs skapas i samband med att betydelsen formas utifrån nodalpunkter. En nodalpunkt är ett tecken som utgör rättesnöre och ger andra tecken dess betydelse, no-

---

⁷ Titeln på boken till *sexualitetens historia* band 1

⁸ Marianne W. Jørgensen och Louise Philips, *Diskursanalys som teori och metod* (Lund: Studentlitteratur, 1999,2013), 7.

⁹ Ibid., 42.

¹⁰ Ibid., 62.

dalpunkten förändrar övriga tecken med utgångspunkt i sig själv.¹¹ I sammanhanget är till exempel ACT UP en nodalpunkt som ger ord nya betydelser. AIDS, homosexualitet och direkta aktioner är tecken som definieras i den aidspolitiska debattens diskurs genom att förknippas med ACT UP. Laclau och Mouffe har formulerat tankar om motdiskursen genom det diskursiva fältet även kallad det ”konstitutiva yttre”. Diskursen skapas som en helhet, där orden får mening genom att anknytas till varandra. Detta innebär också att det går att bortse från potentiella innebörder, och de avseenden där orden sammankopplas med varandra.¹² Diskurser har således potentialen att både skapas och reduceras. I sammanhanget är det diskursiva fältet de potentiella diskurserna som utsluts. En annan förklaringsmodell för det diskursiva fältet är att den tillskrivs ignorerade betydelser för den dominerande diskursen.¹³ Heterosexualitet konstrueras exempelvis mot homosexualitet. I sammanhanget är den dominerande diskursen utan mening i relation till det konstituerade fältet eftersom diskurserna konstrueras mot varandra.

1.4.2 Kunskap, makt och sexualitet

Michel Foucault har i *Sexualitetens historia* (2002) formulerat tankar kring sexualiteten ur jämförande infallsvinklar som en konstruktion till följd av den hegemoniska diskursen. Foucault konstaterar att den styrande diskursen påverkar vår generella sanning,¹⁴ och att det därigenom inte är möjligt att handla autonomt oberoende av rådande diskurser. Hans övergripande intention är att reda ut varför vi upplever oss vara sexuellt förtyckta i relation till historiska och samtida förhållanden. Han undersöker också vilka konsekvenser en sådan hypotes leder till.¹⁵ Foucault formulerar sina teorier utifrån empiriskt material i avseendet att ta reda på hur strukturer av rådande kunskap leder människan till att blottlägga sin sexualitet.

I samband med att den Viktorianska eran (1830-1900) träder in i historieskrivningen framträder en tystnad kring könet. Foucault menar att man tidigare haft en mer avspänd relation till könet och sexualiteten i det att den varken förbjöds eller uppmanades. Det fanns således inga utpräglade ideal kring talet om könet. Sexualiteten hamnar i ett av samhället konstruerat mörker och ses som något oanständigt i det offentliga rummet.¹⁶

---

¹¹ Ibid., 33.

¹² Ibid., 33.

¹³ Ibid., 34.

¹⁴ Michel Foucault, *Sexualitetens historia, Band 1: Viljan att veta* (Göteborg: Daidalos, 2002), 10.

¹⁵ Ibid., 15.

¹⁶ Ibid., 33.

Den som inte är inpassat i fortplantningen eller helgat den, har ingen hemortsrätt längre. Inte stämma heller. På samma gång förjagat, förnekat och tystat.¹⁷

Citatet ovan är taget ur det inledande kapitlet i *Sexualitetens historia* och beskriver i korthet ursprunget till den styrande sexualitetens diskurs. Parallellt med att sexualiteten kuvas följer likväl en kunskapsutveckling kring sexualiteten som leder till att talet om könet ökar.¹⁸ Talet innebär i sammanhanget att sexualitetsdiskurser utbreder sig inom flera discipliner. Däribland inom vetenskaper som medicin, psykiatri och psykologi, men också inom våra kulturella och sociala nätverk. Den moderna könspolitiken är således inte ett resultat av maktens pryda förbehåll, istället menar Foucault att talet kring könet regleras genom dessa offentliga diskurser.¹⁹

Foucault reflekterar kring en hycklande borgarklass som söker den fria sexualiteten men då inom spelreglernas betingade ramar. Foucault belyser psykoanalysens normalisering av könsdriften som ett exempel hur maktens nätverk kontrollerar genom kunskap.²⁰ I detta uttolkas att genom vetenskapen om vår könsdrift kan den också kontrolleras. Psykoanalysen uppmanar och analyserar undertryckta begär för att sedan disciplinera dem. Sexualitetsdiskursernas utbredning och spridning inom olika vetenskaper genererar enligt Foucault en vilja att bedöma könet och sexualitetens riktighet. Detta tankemönster innefattar därigenom också avvikelser som tar sig till uttryck både hos människors personlighet med också i deras sexualitet.²¹ I studiens sammanhang behandlas främst det faktum att förtrycket är en konstruktion av diskursernas olika tankar om sexualiteten med dess inneboende vilja att veta. Fördömandet av förtrycket blir således en del av konstruktionen av den. Jag vill mena att Foucaults teorier på samma sätt går att applicera på det upplevda förtrycket av människor drabbade av viruset aids eftersom viruset är kopplat till könet och kroppen.

Foucaults *Övervakning och Straff* innehåller det välbekanta uttrycket – själen är kroppens fängelse, något som sammanfattar utvecklingen av en politisk, kulturell och historisk utveckling från kroppslig disciplinering till själslig disciplinering. Foucault formulerar utvecklingen av ett samhälligt fördömande av de avvikande, där kärnan utgörs av

---

¹⁷ Ibid., 34.

¹⁸ Ibid., 71.

¹⁹ Ibid., 50.

²⁰ Foucault, *Viljan att veta*, 34-35.

²¹ Ibid., 71.

övergången från straff för begånget brott till den avskräckande tanken att göra ett brott.²² Disciplineringen av kroppen genom själsliga direktiv växer fram tillsammans med den moderna institutionen fängelset och har sedan kommit att prägla den institutionella samhällsbyggnaden.

1.5 Metod och urval

I följande avsnitt introduceras den metod som används i studien. Detta inleds med en motivering av semiotik som bildanalytisk metod - följt av dess tillämpning i min egen studie. Här lämnas vidare plats för studiens empiri, urval och det insamlade undersökningsmaterialet. Avslutningsvis introduceras de valda undersökningsobjekten för studien i kronologisk ordning.

Det metodologiska studiet av tecken och den intrartieella kombinationen av text och bild präglar uppsatsens bildanalytiska studie. Med utgångspunkt i den aktivistiska organisationen ACT UP: s visuella bildkultur är tre analysobjekt (affischer) valda. Dessa visar prov på att bilden utgör navet i anknytning till en värld av tecken och budskap. Studiens analyser bygger i detta på grundliga semiotiska analyser av undersökningsobjekten. I det att det interaktiva sambandet mellan text och bild studeras genomförs analyserna med utgångspunkt i Anders Marners och Göran Sonessons semiotiska analysmetodik.²³ I en avslutande analys appliceras den valda teorin för uppsatsen och affischerna studeras i den aktivistiska kontext som omgav dem.

1.5.1 Den semiotiska analysen – text och bild i samverkan

Metoden består av fundamentala element för en semiotisk bildanalys i det att affischernas uttryck och innehåll kan uttolkas genom olika tecken.²⁴ Uttrycket betecknar uttolka-rens direkta uppfattning av bilden varefter innehållet är tecken på den indirekt närvarande innebörden.²⁵ I bildanalyserna följer studiet av ikoniska, indexikala och konvent-

---

²² Michel Foucault, *Övervakning och Straff: Fängelsets födelse* (Lund: Aktiv förlag, 2009), 112.

²³ Anders Marner, *Burkkänslan, surrealism i Christer Strömholms fotografi, en undersökning med semiotisk metod*, (Doktorsavhandling vid Institutionen för konstvetenskap och estetiska ämnen, Umeå Universitet, 1999/2000).

²⁴ Yvonne Eriksson och Anette Göthlund, *Möten med bilder: Att tolka visuella uttryck* (Lund: Studentlitteratur, 2004), 43.

²⁵ Marner, *Burkkänslan*, 23.

ionella tecken.²⁶ Detta är skilda teckentyper inom semiotiken som bidrar till olika betydelser i den meningsskapande processen. Dessa teckentyper förekommer inte alltid som enskilda, istället kan dessa kombineras och ha inverkan på varandra om innehållet i affischerna kräver det. För att kunna tillgodose betydelsen av de tecken som innefattas i analyserna krävs emellertid en närmare förklaring av dem. Enligt Marner bygger ikoniska tecken på att bilden tolkas i relation till dess mening – våra erfarenheter och vår uppfattning om hur tid och rum framställs i livsvärlden blir med detta vårt sätt att förstå bilden.²⁷ Indexikala tecken är mycket närliggande de ikoniska vid tolkningsprocessen, med skillnaden att indexikala tecken bygger på orsak och verkan och är sekundär i teckenprocessen för bilden. Den referentiella betydelsen blir närvarande vid tolkningen i det att även smak, lukt och hörsel etcetera blir betydelsefull för interpretationen. Sammanfattningsvis avser den ikoniska betydelsen bildens ögonblick och den indexikala bildens perifera innebörd. Den konventionella teckenbetydelsen har traditionellt förknippats med språket, i det att den är irrationell och kan inte tolkas utan att avläsas. ACT UP: s affischer innehåller flera visuella element, vilka också kan brytas ned och läsas som enskilda tecken. Affischernas olika delar kan göras jämbördig med etablerade föreställningar om språkets uppbyggnad. Ordens betydelse kan variera beroende på vilka ord som kombineras, på liknande sätt är också de ingående tecken i affischen bitvis irrationella genom sitt uttryck och innehåll i relation till verkligheten och uttolkaren.²⁸ De inledande stegen i analyserna bygger på plastiska och piktorala skikt, dessa steg brukar tillskrivas det denotativa betydelseplanet. Det är här den grundläggande betraktelsen av affischerna sker och det direkt avbildade beskrivs, i detta redogörs för färg, form -och linjer etcetera. Det denotativa steget kan vidare jämföras med en formalanalys där tanken är att betrakta hur artefaktens olika komponenter fungerar tillsammans. Det konnotativa betydelseplanet används i analysen för att se likheter med andra framställningar,²⁹ således som en bibetydelse av den denotativa affischen. Det konnotativa steget i analysen bygger både på uttryck samt ett innehåll och blir särskilt komplext i bemärkelsen att affischerna inrymmer språkliga referenser.³⁰ Vid analyserna av affischerna har de semiotiska grundbegreppen konstruktionsart, funktionsart och cirkulationsart kommit till användning. Dessa anger i korthet information om den använda tekniken för affischerna, i vilken kontext affischerna förekommer och var affischerna på-

---

²⁶ Ibid., 23-24.

²⁷ Marner, *Burkkänslan.*, 49.

²⁸ Marner, *Burkkänslan.*, 42.

²⁹ Marner, *Burkkänslan.*, 35.

³⁰ Ibid., 28.

träffas i sitt sociala sammanhang. Det interartiella sambandet i ACT UP: s visuella kommunikation är utgångspunkten för min studie och i det att affischens intention och funktion baseras på en kombination av text och bild är den semiotiska analysmetoden mest lämpad. Detta för att metoden är konstruerad att väga in alla kommunicerande tecken i affischen på lika villkor. Semiotiken har en lång tradition av att väga in text som tecken i bildbetydelsen. Dock bör man ha i åtanke att metoderna för att analysera texten är varierande karaktär beroende på vilken semiotisk tradition man tillämpar. I studiens analyser behandlas texten och bilden på samma premisser, då de samverkande medierna har en gemensam intention.

I den avslutande analysen (se Krigsmetaforer som motstånd) tillämpas den valda maktteorin för studien och appliceras på resultatet ifrån de genomförda bildanalyserna. Detta kan motiveras under det att Marner utifrån Göran Sonesson beskriver ett utvidgande steg i semiotiken -således betydelseläran. Här tar bildens betydelse en annan väg en den som går att motiveras genom endast tecknen. Sonesson förklarar betydelseläran genom den *varseblivna världen* samt *livsvärlden*.³¹ I korthet beskrivs livsvärlden som den fysiska och opåverkade verkligheten, varvid sammanhanget och erfarenheten tillskrivs den varseblivna världen. På det sätt som sammanhanget konstrueras genom studiens teoretiska ramverk motiveras den avslutande analysen i enighet med Sonessons utvidgande semiotik. Eftersom teorin inte ingår egenhändigt i den betydelsebärande affischen är analysen – under rubriken Motstånd och makt konstruerad utifrån resultaten av analyserna. Jag är medveten om att bild-semiotiken är konstruerad som en analysmetod för att se bildens inneboende intention och sålunda borde den tillskrivna teorin som ett ingående element i analysen vara komplicerad. Men jag vill mena att diskurs och maktteorin är betydelsebärande för affischerna i indirekt mening. Poststrukturalisterna Laclau och Mouffe som används i teorin verkar inom ett motarbetande fält till Ferdinand de Saussures lingvistisk/-strukturella tradition – för vilket den semiotiska metoden är ligger nära besläktad med. Dessa olika tankegångar kritiserar varandra i förståelsen av betydelsen. Semiotiken håller före att innehållet och uttrycket kommunicerar via bestämda tecken i enighet med en planerad modell. Detta står i motsats till den poststrukturella diskursteorin vars intention som är föränderlig.³² Här bör understrykas att de diskursiva

---

³¹ Ibid., 21.

³² Marianne W. Jørgensen och Louise Philips, *Diskursanalys som teori och metod* (Lund: Studentlitteratur, 1999,2013), 32.

tankarna inte används som metod utan som en teori. På så sätt strider inte diskursteorin mot semiotikens grundprinciper.

Undersökningsobjekten (affischerna) är valda med utgångspunkt i teorin. Av den orsaken att ACT UP: s affischer riktar en kritik som kastas tillbaka på samhällets styrande organ i den aidspolitiska debatten. Däribland kritiseras sjukvården och de politiska maktavarna med paralleller till andra världskriget. Efter att ha gått igenom ett hundratal av ACT UP: s affischer har jag upptäckt dessa återkommande mönster (ovan) i deras visuella kommunikation och avgränsat analysen till tre undersökningsobjekt. Dessa är representativa för organisationen i sin visuella utformning samt sin kommunicerande intention. De berör centrala teman för ACT UP: s aktivism; krigsmetaforiken, kritik av den politiska debatten och den religiösa symboliken.

1.5.2 Presentation av undersökningsobjekt

De tre verken jag valt att utgå från i min analys.

1. Cardiac Arrest, *Christian lifestyle – a sin!!!*
2. Silence = Death Project, *Silence=Death, 1987*
3. Gran Fury, *Read My Lips (boys), 1988*

1.5.3 Källor och källkritik

Det finns ett rikt material som dokumenterar organisationen ACT UP: s arbete. Varav studien avgränsar till det dokumenterade bildmaterialet i form av affischer. Detta i relevans med studiens bildanalytiska syfte - att studera affischernas intermediala samspel. Vid insamlingen av studiens material har den övervägande delen affischer som ACT UP/NY introducerat mellan åren 1969, 1982-1997 men i de flesta fall 1987-1995 undersökts. Totalt har 147 affischer och skyltar granskats. Genom mailkorrespondens med The Manuscripts Division of the New York Public Library (NYPL) - har jag blivit hänvisad till ACT UP: s kollektion av affischer som finns tillgänglig på nätet.³³ Affischerna är av bra kvalitet och således av god upplösning. Emellertid förekommer det i flera affischer en stor mängd text som kan vara svår att uppfatta i upplöst format då affischerna visas i mindre skala än den fysiska storleken. Detta har dock inte varit något problem

---

³³”Digital Collections,” NYPL, hämtad: 2014-01-04, url: [http://digitalcollections.nypl.org/search/index?filters%5BnamePart_mtxt_s%5D%5B%5D=ACT%20UP%20New%20York%20\(Organization\)&keywords=&layout=false#/?scroll=62](http://digitalcollections.nypl.org/search/index?filters%5BnamePart_mtxt_s%5D%5B%5D=ACT%20UP%20New%20York%20(Organization)&keywords=&layout=false#/?scroll=62)

vid analyserna av affischerna då möjligheten att förstora bilderna i dokumentet finns. På den länkade sidan (där affischerna finns tillgängliga på nätet) tillhandahåller varje affisch information som används som referens. Informationen är av varierande karaktär i det att konstnärens namn och precisa årtal för Affischens produktion ibland saknas. ACT UP står alltid som skapare för affischerna med ibland tillkommer också konstnärens namn, som t.ex. i fallet av Gran Fury. Information om den för affischen använda tekniken och dess storlek saknas alltid. I det att affischerna uppvisas i ett digitalt bibliotek baseras informationen i allmänhet på sifferdata. Vid analyserna av de olika undersökningsobjekten har ACT UP: s egen hemsida kommit till användning, exempelvis vid uttolkningen av deras logotyp i egenskap av en rosa triangel som förekommer i flera affischer. I det att organisationens egenhändigt har lagt upp informationen så hävdar jag att den är tillämplig som forskningsunderlag. Vidare har jag fått bekräftelse på att den hemsida jag använt av mig av är korrekt genom mailkontakt med NYPL som handlägger organisationen ACT UP: s arkiv.

1.6 Disposition

De tre analysobjekten (affischerna) har tilldelats var sitt avsnitt i studiens huvudtext. Affischerna analyseras med hjälp av en semiotisk bildanalys utvecklad av semiotikerna Anders Marnér och Göran Sonesson. Metoden används för att uttolka affischernas kommunicerande tecken med fokus på det interartielle samspelet av text och bild.

Inledande i studiens huvudtext analyseras undersökningsobjektet *Christian Lifestyle – a sin!!!* av Cardiac Arrest. Avsnittet åtföljs av en genomgång av undersökningsobjektet *Silence = Death* av Silence Death Project. Därefter analyseras affischen *Read My Lips (boys)* av Gran Fury. I den avslutande analysen: Krigsmetaforer som motstånd sätts resultatet av affischernas analyser i förbindelse med diskursteorin. I analysen appliceras Foucaults teorier kring kunskap och makt – således den styrande diskursens inverkan på organisationen ACT UP som motstånd. Huvudtexten åtföljs av en diskussion av studiens resultat. Avslutande lämnas plats åt studiens sammanfattning. Här ges en kort beskrivning av uppsatsens innehåll.

2 ACT UP/NY: s affischer

Nedan analyseras tre affischer med hjälp av Anders Marner och Göran Sonessons semiotiska analysmetod. Jag har som intention att utföra varje steg i den semiotiska analysmodell som presenteras i inledningens metodavsnitt i ett försök att identifiera affischerna sätt att utnyttja sin mediala kommunikation. I ett avslutande avsnitt följer en extension av analyserna där den valda teorin för studien appliceras, således diskurs- och maktteorin. Detta för att undersöka hur affischernas verkar i relation till den styrande diskursen. I studiens analys har jag som mål att besvara frågeställningarna: Hur verkar kombinationen av text och bild i ACT UP: s affischer? Hur konstrueras bilden av aids i ACT UP: s affischer? Hur förhåller sig ACT UP till den för "aidsdecenniet" styrande diskursen i sina affischer? Och hur konstrueras denna kritiska position?

2.1 Christian Lifestyle – A Sin!!!

Bild 1. (Undersökningsobjekt 1). Cardiac Arrest, *Christian lifestyle – a sin!!!*, ACT UP New York (organization). ACT UP New York records.

Mitt första undersökningsobjekt: *Christian Lifestyle – A Sin!!!* är skapat av Cardiac Arrest för organisationen ACT UP. Inledande går jag igenom de denotativa innebörder för analysen där elementära skikt i egenskap av piktoral och plasiska betydelser analyseras. Affischen visar ett vitt kors som nertill förenas med svastika vilka tillsammans bildar till en öppen form. Bilden kan delas upp i två huvudsakliga ytor, var en del där korset är centralt mot en bakgrund av text och den andra där svastikan agerar fokus mot en svart bakgrund. Den svarta grunden tycks vara en siluett av en jordhög eller upphöjning för vilket det vita korset är placerat på – högen tar därefter upp ungefär en tredjedel i bildens ytplan och framkallar en behaglig bas för ögat. Linjen som bryter av de olika delarna i formen av upphöjningen utgör en organisk horisont i bildytan. Färgerna i bilden består av en rosa ton samt de huvudsakliga färgerna svart, vitt och rött som i förening bidrar till ett grafiskt uttryck med starka kontraster. Bildens figurativa återgivning visas rakt framifrån i motivet och är således centrerat i blickfånget. I det att affischen är grafiskt anlagd och domineras av former och färg utan några element som bidrar till perspektiv eller rumslighet ger bilden ett platt intryck. Som tidigare benämnts så visas korset tillsammans med en bakgrund av text – texten har utöver sitt språkliga innehåll en estetisk funktion i egenskap av ett rytmiskt mönster som följer korsets form. Den övriga texten som ingår i affischen visas upp i konsonans med den rektangulära grunden för affischen. Det välbekanta vita korsets statiska uppenbarelse bidrar till en kontrast mot svastikans ändar som är brutna i samma riktning vilket antyder en rotation eller rörelse. Det vita korset i integration med hakkorset bidrar med associationer till militärkyrkogårdar, var främst de som anlades för amerikanska krigsoffer efter andra världskriget. Detta av den orsaken att dessa ofta uppfördes med vita kors med exakta intervaller. Den ordning som uppvisas i affischens grafik och det mönster som texten formar i nivå med korset i affischen känns jämbördig med kyrkogårdarnas exakta utplacering av korsen. Utöver det innehåll som texten syftar till så tolkar jag bokstäverna som enskilda tecken för människooffer. Förekomsten av nedtecknade människooffer är en vanlig förekomst inom äldre kulturer, men också inom konsthistorien. I sammanhanget kommer jag därför att tänka på de minnesmonument som uppförts i hedersam åtanke av de miljoner Judar som förlorade livet under andra världskriget. *Det Judiska Monumentet* av Peter Eisenman i Berlin och *Till Wallenberg* av Kirsten Ortved på Wallenbergs torg i Stockholm är två exempel på sådana. I det Judiska förintelsemonumentet uppvisas tillika denna exakta utplacering av betongblock som jag eftersträvar att göra affischens språkliga innehåll jämbördig med. Eisenmans strävar i sina verk efter att arbeta med vad

han menar är förtryckta arkitektoniska stilar,³⁴ vilket jag kopplar till ACT UP: s användning av förtryckta symboler. En utveckling av denna förtryckshypotes genom symboler redogörs för i analysen *Silence = Death*. Texten; - *Christian Lifestyle – A Sin!!!* i affischen gör att man vid uttolknigen av affischens teckeninnehåll kan begränsa korset till en kristen kulturell kontext. Korset har formen av ett latinskt kors, något man kan se i det att korset har ett överstycke ovanför skärningspunkten (jmf Tau-kors/T-kors). Det latinska korset är vidare den korsform vi är mest bekanta med i enighet med den kristna tron,³⁵ och på det sättet Kristi korsfästelse. Frälsningen och uppståndelsen är sålunda betydelse som är förknippade med det kristna korset. Jesus förekommer som bekant i Nya testamentet och korsfästes i Jerusalem. Det finns flera uttolkade anledningar till korsets plats, men anledningen till placeringen av korset har inte omedelbart ursprung i *Bibeln*. Vad som emellertid står uttalat i *Bibeln* är att Jesus bär sitt kors till platsen Golgata som betyder huvudskalleplats på hebreiska.³⁶ Huvudskalleplatsen har uttolkats i efterhand och benämns som legenddata kring *Bibeln*. I medeltida återgivningar förekommer många gånger urfaderns Adams kranium nedtill vid foten av Kristi kors. Då Golgatan ska ha öppnat sig i formen av ett kors och angivit platsen för jordfästningen av Adams döda kropp. Korsets skärningspunkt står som symbol för platsen Golgata som är stationerad i Jerusalem och betecknar jordens mittpunkt.³⁷ Den tidiga renässanskonstnären Andrea Mantegna (1431-1506) har i sin målning nedan (bild 3) skildrat Jesu korsfästelse i Golgata med Adams kranium placerat vid korsets ände i bokstavstroende medeltidsanda.

---

³⁴ Nationalencyklopedin, ”Peter Eisenman,” hämtad 2014-01-08, url: <http://www.ne.se.proxy.lnu.se/lang/peter-eisenman>, Nationalencyklopedin.

³⁵ Frithiof Dahlby, *Det heliga tecknets hemlighet: Om symboler och attribut* (Malung: Diakonistyrelsens bokförlag, 1963), 44.

³⁶ Joh 19:17

³⁷ Hans Biedermann, *Symbollexikonet* (Stockholm: Bokförlaget Forum, 1991), 234.

Bild 2. (Exempelbild 1). Andrea Mantegna (1431-1506) *Korsfästelsen* (1456-1459), tempera på träpanel, Louvre Museum. Paris, Frankrike.

Svastikan/hakkorset kan ha flera betydelser eftersom symbolen förekommer inom flera kulturer, men under det att affischen lämnar referenser till tredje rikets symbolik genom både färg och bildelement har jag reducerat dess symboliska innehåll till dess politiska betydelse. Av den orsaken att jag har studerat en stor mängd av ACT UP: s affischer och därigenom fått kunskap om att organisationen gång på gång drar paralleller till andra världskriget så gör jag bedömningen att min avgränsning kan motiveras.

2.2 Silence = Death

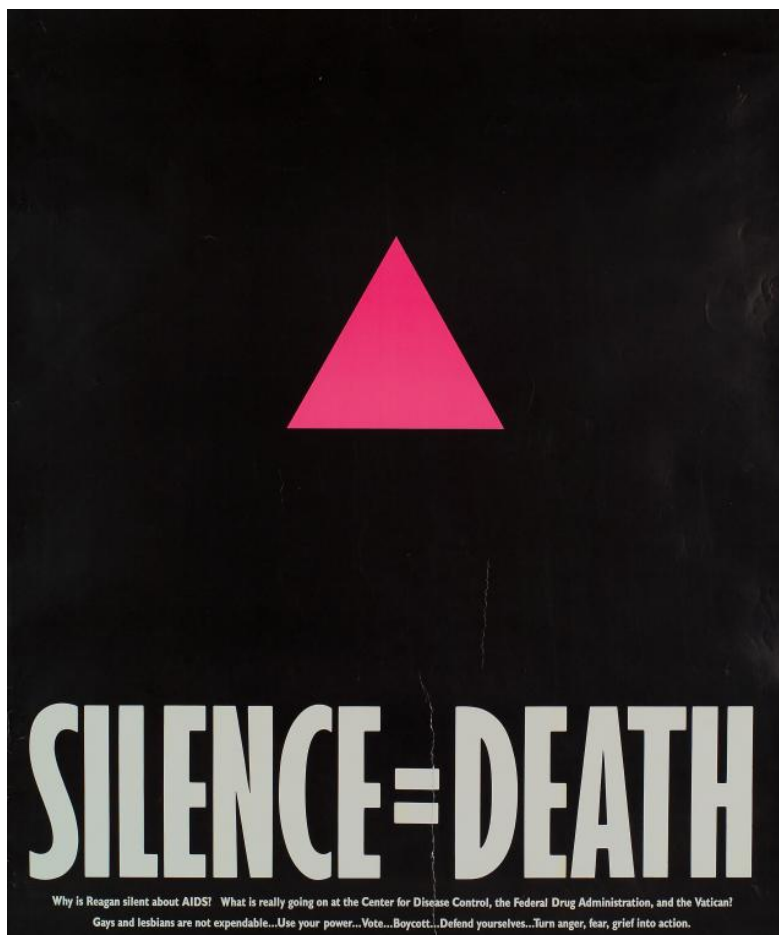

Bild 3. (Undersökningsobjekt 2) Silence = Death Projekt, Silence = Death (1987) ACT UP New York (Organization), ACT UP New York Records.

Det andra undersökningsobjektet för min studie formgavs 1987 av Silence = Death Project för organisationen ACT UP. Silence = Death Project bildades drygt ett år före ACT UP av homosexuella män som var drabbade av viruset aids. De uttryckte behov av en mötesplats där de kunde prata om frågor rörande sjukdomen. I det att flera av dem hade sin bakgrund inom grafisk design så skapade de affischen *Silence=Death*, - och började sprida sitt budskap längst med New Yorks gator. Männan anslöt sig senare till ACT UP och erbjöd dem logon med den rosa triangeln som därefter kom att bli organisationens officiella attribut.³⁸

Affischen *Silence = Death* (se bild 1) är rektangulär till sin form och visar en liksidig rosa triangel i bildens mitt mot en dominant bakgrund i svart. I affischens nedre del syns texten: Silence = Death i ljusgrå bokstäver. Utöver den rosa triangeln och texten - syns också följande skrift (också i ljusgrått) i affischens underkant (se citat nedan):

---

³⁸ Actupny, ”silence death, ” hämtad: 2013-12-10, url: <http://www.actupny.org/reports/silencedeath.html> .

Why is Regan silent about AIDS? What is really going on at the Center for Disease Control, the Food and Drug Administration, and the Vatican? Gays and Lesbians are not expendable...Use your power...Vote...Boycott...Defend yourself... Turn anger, fear, grief into action.³⁹

En förklaring till innehållet i citatet kommer jag att återkomma till senare i analysen. Den rosa triangeln ger intrycket av att sväva i den svarta rymd som bakgrunden utgör, däri inger bilden ett relativt platt i sitt uttryck. Det förekommer inte heller några linjer eller ljus/mörker-förhållanden som bidrar till perspektiv eller rumslighet i bildplanet. Bilden domineras av ett horisontellt uttryck i det att texten läses från vänster till höger, - vidare är triangels botten baserad på den plana ordningen. Det skapas starka färgkontraster mellan den rosa triangeln, den ljusgrå texten och den svarta bakgrunden, vars yta går i en jämn ton. I undersökningsobjektet förekommer både språk -och bildkoder i egenskap av en affisch. Denna kulturyttring är ett medel för visuell kommunikation och är således tänkt att ses av den breda allmänheten. Den geometriska trekanten som form och *symbol/- ikonografiskt tecken* har en lång historia av olika betydelser bakom sig, samtidigt som den möjligen är den mest förekommande och uttolkade symbolen i konsthistoriska sammanhang. En stor mängd tolkningar är således tillämpliga. Jag kommer därigenom pröva olika exempel på interpretationer i ett försök att uttolka triangelns innebörd i min analys. Redan årtusenden f.Kr. använde man triangeln som symbol och ristade in tecknet i ben och trä etcetera, var man sedan givit uttryck åt den som ”den kvinnliga blygdtrekanten”. I detta sammanhang går triangelns spetskant nedåt vilket inte är fallet i analysobjektet (se bild 2), likväl har innebörden visat sig vara seglivad och förankrat triangeln en feminin innebörd.⁴⁰ I en samtida kontext förknippas dock triangeln främst med kristendomen. Triangelns hörn visar Guds hand och namn och gjordes fullständig med guds öga. Detta förmärkte det vedertagna orden; *Fadern*, *sonen* och *den helige ande*.⁴¹ Sammanhangen i konsthistorien där treenigheten förekommer och återskapas i form av figurer och föremål är otaliga. Detta är särskilt förekommande inom barockmåleri, varvid Diego Velázquezs målning *Jungfru Marias kröning* från 1645 är ett bra exempel. En anledning till detta kan vara att man med enkelhet kan rekonstruera triangeln genom att definiera en yta med räta linjer och bilda en form.

---

³⁹Digital Collections,” NYPL”, hämtad 2013-12-11, url: <http://digitalcollections.nypl.org/items/8b4ad64e-cc59-ac0f-e040-e00a18064938> .

⁴⁰Biedermann, *Symbollexikonet*, 427.

⁴¹ Ibid., 428.

Därmed sagt att Guds närvaro förekommer oftare än vad som kanske avsetts inom konsten. ACT UP: s rosa triangel användes som symbol av homosexuella aktivister redan under 1970-talet, vid vilken dess förlaga kan härledas till andra världskriget. På jämförande vis som nazisterna lät judarna bära den gula dauidsstjärnan så tvingades de homosexuella bära en omvänd rosa triangel.

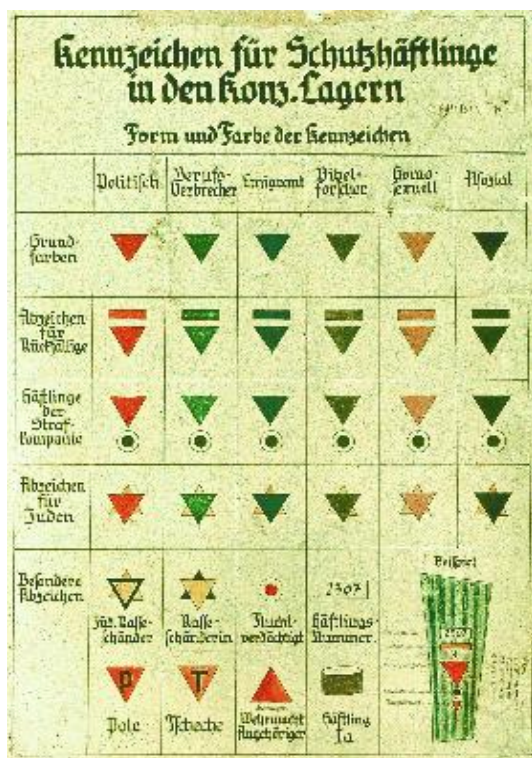

Bild 4. (Exempelbild 2). Dachau-lägrets Fångkategorier

Bilden ovan (bild 5) är tagen ifrån Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter (RFSL) hemsida och visar nazisternas fångkategorier i Dachau-lägre (färgerna i bilden är tyvärr av dålig kvalitet och den rosa färgen upplevs vara gul). Enligt nazisternas ordnade hierarkisystem ansågs bärarna av den rosa triangeln vara lägst i rangordningen. Att ACT UP: s rosa triangel riktas uppåt är en medveten konstruktion därför att man ville omvända symbolens nedsättande innebörd till solidaritet och motstånd. I det att aidskrisen inträdde blev symbolen förknippad med gaypride och frigörelse.⁴² Numera används triangeln flitigt (tillsammans med regnbågen) som en symbol för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queerpå personer (HBT & HBTQ).

⁴² actupny, "silence death", hämtad 2013-12-10, url: <http://www.actupny.org/reports/silencedeath.html> .

På samma sätt som triangeln, har färgen svart flera betydelser, i vilken jag kommer att göra ett urval för dess tänkbara innebörd i relevans med analysobjektet (se bild 2). Färgen svart är många gånger förknippad med negativa associationer som till exempel inom djuppsykologin där färgen betecknar att man är på väg in i mörkret och sorgen.⁴³ Inom kyrkan är färgens innebörd dubbeltydig och förknippas både ondska men framförallt så är svart botgöringens samt sorgens färg och betecknar uppståndelsen.⁴⁴ Affischens svarta färg i kombination med triangelns inneboende symbolik bidrar till tankar kring den *svarta* döden som också går under namnet digerdöden eller pesten. I det att aids epidemin bröt ut under 1980-talet kom sjukdomen likställande att gå under den nedsättande benämningen ”bögpsten”. Här kan antas att länken till associationen mellan de olika sjukdomarna är helgonet Sankt Sebastian eftersom han sedan långt tillbaka har förknippats med och fungerat som symbol för homosexualitet och ytterligare som skyddshelgon för de pestsmittade.⁴⁵

I linje med Marner så är texten Silence = Death betydelselös i sig själv, det är var orden syftar till som är det intressanta och som på angivet sätt utgör underlag för analys.⁴⁶ Termen blev som tidigare nämnts bekant i samband med Silence = Death Project som utgjordes av homosexuella aktivister i New York. De hade för avsikt att rikta paralleller mellan aidskrisen och förtrycket som förekom täckt av nazisternas ledning under andra världskriget. Orden Silence = Death; förklarar tystnaden om förtrycket och förintelsen av homosexuella som de menade fortfarande ägde rum. Frasen yttrar i det sammanhanget missnöje till statens passivitet och människors motvilja att bekämpa samhällets orättvisor, i detta görs också debatten om säkrare sex till åtlöje i det att de som redan är drabbade av virusets går förlorade i diskussionen.⁴⁷ I det citat som förekommer i analysens inledning av affischen görs budskapet tydligare. Här riktas också kritiken till de maktorgan och institutioner som menades ignorera problemet, såsom republikanen Ronald Reagan och USA:s motsvarighet till smittskyddsinstitutet i Sverige. Affischens budskap är *vad som framgår av innehållet* riktad till två huvudsakliga mottagare således folket/- den breda allmänheten och makten; Regan och Vatikanen etcetera. Sändarens intention är sålunda att få människor att öppna ögonen inför ett samhällsproblem. Däref-

---

⁴³ Biedermann, *Symbollexikonet*, 399.

⁴⁴ Ibid., 400.

⁴⁵ Nationalmuseum, ”St Sebastian,” hämtad 2013-12-13, url: <http://www.nationalmuseum.se/sv/Om-samlingarna/1/Hojdpunkter-maleri/St-Sebastian/>.

⁴⁶ Marner, *Burkkänslan*, 24.

⁴⁷ The body, ”symbols,” hämtad 2013-12-14, url: <http://www.thebody.com/content/art14040.html>.

ter kritiseras en icke-agerande hegemoni. Jämförande retorik går att hitta genomgående i ACT UP:s affischer och man finner hela tiden ett missnöje kring maktens organ och inrättningar i behandlingen av de aidssjuka. Affischen är producerad inom området för grafisk design med en anordnad bild i kombination med ett budskap som ska kunna uppfattas av förbigående.

2.3 Read My Lips

READ MY LIPS

Gran Fury

NATIONAL SPRING AIDS ACTION '88

DAY

1: 4/29-AIDS and Homophobia: You are here. Trax benefit 11:30
 2: 4/30-AIDS and PWA's: 11:30 AM University Hospital, 100 Bergen St. Newark NJ-11:00 AM bus from Center
 3: 5/1-AIDS and People of Color: Day of Remembrance and Solidarity; Outreach to Black and Hispanic churches.
 4: 5/2-AIDS and Substance Abuse: Noon, City Hall Demo and Rally.
 5: 5/3-AIDS and Prisons: 4pm Harlem State Office Bldg., 125th and Adam C. Powell Blvd.
 6: 5/4-AIDS and Women: Safer sex literature to high school students and Shea Stadium Demo
 7: 5/5-AIDS: A World Crisis: 4pm International Bldg. Rockefeller Ctr.
 8: 5/6-AIDS Testing and Treatment: 4pm Demo across from F.A.O. Schwartz
 9: 5/7-A **NATIONAL DAY OF PROTEST:** Marches, Rallies and Demos at US capitals. 7am bus to Albany from the Center, 208 W. 13th St. Tickets at Oscar Wilde and A Different Light.
 For more info on any of the days call 533-8888

ACT UP/ACT NOW
 ACT UP/ACT NOW
 ACT UP/ACT NOW

Bild 5. (Undersökningsobjekt 3) Gran Fury, *Read My Lips (boys)*, (1988) ACT UP New York (Organization). ACT UP New York Records

Undersökningsobjekt 3 (undertecknad ACT UP) skapades 1988 av aktivisten Gran Fury för organisationen ACT UP. Affischen visar två unga män i profil som kysser och håller om varandra i kombination med texten: *Read My Lips*. De är båda klädda i mörk kostym, varvid mannen till höger bär en sjömanskostym. De båda männen och texten agerar fokuspunkt i ett föreliggande centralperspektiv för bilden. I bildens nedre del visas datum för vilka olika teman som avses diskuteras och protesteras mot i samband med AIDS. Bilden delas nedanför bildens mitt av texten som genererar en horisontal navigering i bildytan. Detta gör att texten: *Read my lips* blir vägande i blickfånget. Riktningarna på männens huvuden vid kyssten bidrar till perspektiv och således djup i bilden. Bildens djup kan vidare motiveras av ljus/mörker-förhållanden och mellangrund/bakgrund genom männens figurativa uppenbarelse mot bakgrunden. I det svartvita fotografiet återfinns en pågående fysisk handling i form av en kyss som direkt associeras till kärlek. Inom det följande kommer jag att fortsätta med en uttolkning av affischens ingående bildelement. Utöver de tecken kring homosexualitet som överförs via den fysiska kyssten använder fotografen klädkoder. Uniformen har i olika utföranden således spelat en angelägen roll för sexuella anspelningar genom tiderna och framförallt inom konsten. Anledningen till detta har varit svår för mig att härleda men en möjlig förklaring kan vara att hamnstäder ryktades ha en friare moral och kostymen kan i detta bidra till tankar om sjömannens lättillgänglighet. Sjöfararen lämnar vidare referenser till konstnären Tom of Finlands teckningar – där sjömanstrikån ofta är ett förekommande element. I enighet med en semiotisk analysmetod kan inga *tecken* uteslutas vid tolkningen i det att man inte i förväg kan ha vetskap om vad bildens intention syftar till. I detta har jag prövat om armbandsuret på mannen till höger kan bidra med förståelse för bildens innehåll. Betydelsen av klocka visade sig under uttolkning vara mer lämpad för instrumentet klocka eller kyrkoklockan varvid jag uteslöt att innefatta dess mening. Därefter tittade jag på olika symboler som redogjorde för tiden, var jag kom fram till att timglasets möjligen kunde tillämpas i analysen. Detta kan motiveras i det att den symbolforskning som representeras genom böcker och lexikon i en samtida kontext kan uppfattas som ålderdomlig och kan vara i behov av att omtolkas för att vara tillämplig på modernare verk. I detta kan klockan på mannens arm tolkas som ett tecken för tiden och dess förgänglighet – således *memento mori* - (glöm inte bort att du är dödlig).⁴⁸ Texten: *Read My Lips* ligger i anknytning till meningen ”Read my lips, no new taxes!” som republikanen Ge-

---

⁴⁸ Biedermann, *Symbollexikonet*, 415-16.

orge H.W. Bush yttrade inför presidentvalet i USA 1988, vari han anförde att hans skulle fortsätta med den tidigare presidenten Ronald Regans ekonomistrategiska plan. USA hade drabbats hårt av den ekonomiska krisen och slagorden blev talande för Bush kampanj och många amerikaners förväntningar.⁴⁹ Affischens ord måste således placeras in i sin historiska kontext (för 1988). Dessa kan uppfattas som påhittiga i det att var och varannan amerikan kände till orden – och som i kontexten utgjorde underlag för kritisk respons. Detta går att jämföra med Barack Obamas ”Yes we can!” som någon gjort om till ”Yes we scan!”, som en riktad kritik till USA:s övervakningspolicy. Affischen vars bild i kombination med texten är konstruerad med intentionen att vara informativ. Detta motiveras med hjälp av texten nedanför bildplanet som lämnar information om kommande ämnen som i samband med ACT UP avses diskuteras. Affischens utförande lämnar associativa referenser till konceptkonstnären Barbra Krugers karaktäristiska uttryck som omfattas av grafiska fotografier med ett horisontellt textinnehåll. På liknande vis som affischen *Read My Lips* rymmer också Krugers verk dekonstruerade budskap och slogans med uppgiften att vara både instruktiv och estetisk i sin visuella utformning.

2.4 Krigsmetaforer som motstånd

Resultatet av de semiotiska bildanalyserna introduceras inom det följande i en sammanställande analys där organisationen ACT UP/NY: s aktivistiska affischer sätts i relation till den diskurs- och maktteori jag valt för studien. Här används affischernas interartiella innehåll och meningsskapande intention som illustrativa exempel på hur organisationen etableras som motstånd i förhållande till den styrande diskursen.

Det intermediala samspelet som verkar i ACT UP: s affischer genom kombinationen av text och bild är av komplex karaktär. Bilden och texten kan vid första anblick inte direkt associeras till varandra. Affischerna förutsätter således kunskap om information den bygger på. För att ge ett intryck av ACT UP: s ärende i affischernas visuella framställning följer en redogörelse som baseras på erfarenheten av analysen av dem. Genom att ha provat organisationens visuella utformning har representativt innehåll för affischer-

---

⁴⁹ Britannica, ”George H.W. Bush,” hämtad 2013-12-16, url: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/86083/George-HW-Bush/215390/Vice-presidency>

nas intermediala samspel kunnat uttolkas. ACT UP: s affischer innehar ofta en utmanande bild i förhållande till den styrande diskursen, således att de avbildar offentlig sexualitet, krigsmetaforer och politiska symboler- och karaktärer. Förståelsen av textinnehållet är varierande, då affischernas slogans är utan direkt mening i avsaknad av det sekundära textinnehållet. Organisationen använder sig många gånger av stora bokstäver i sina slogans som också läses därefter och har inverkan i sitt meningsskapande. Dessa textuella referenser som ensamstående ord utan relation till varandra bidrar med affektiv inverkan för betraktaren. Bland annat används orden "silence", "death" och "sin" (tystnad, död och synd) vilkas språkliga innebörder bottenar djupt i människans emotionella natur. Denna företeelse är förmodligen en medveten handling hos organisationen då avsikten är att påverka och få människor att agera. De tre affischerna fångar betraktarens intresse genom intermediala referenser som går att placera in i en motsatsställning till den styrande diskursen. Denna styrande faktor är i sammanhanget den diskurs som förtycker aidsdrabbade genom olika kombinationer av faktorer, däribland genom tystnad och passivitet. I linje med Foucault sträcker sig förtrycket och dess etablerade processer till makten som är bunden till den samhällsliga kunskapsutvecklingen. I *Silence = Death* analysen med samma språkliga referenser i kombination med en rosa triangel väcks tankarna om ett förtyck med paralleller till andra världskriget, detta av den orsaken att samma symbol bars av homosexuella i förintelselägren. På liknande sätt bemöttes också denna judar som folkgrupp av en universell tystnad som indirekt ledde till deras hänsynslösa utnyttjande. Denna jämförande förtyckshypotes bidrar med negativa associationer för den styrande diskursen, samtidigt som den livnär och ges mening. Den styrande diskursen existerar således inte utan dess konstruerade motpol. ACT UP: s affischer reproducerar och bryter samtidigt upp det diskursiva fältet genom visuella metoder, i egenskap av att fungera som avvikande diskurs. Organisationen utgör därför ett hot mot den styrande diskursen i det att den belyser dess brister i aids-debatten. ACT UP: s affektiva paralleller till andra världskriget bidrar i sammanhanget med dålig publicitet för presidenten Reagan och hans icke-existerande plan för behandling av aids-sjuka i sin valkampanj. De svagheter som återfinns i 1980-talets aidspolitik är det som ACT UP: s affischerna baseras på i sin intermediala verkan. Förbindelsen mellan krigsmetaforerna i affischernas visuella utformning brännmärker svagheter i aids-debattens styrande diskurs. Denna associativa jämförelse mellan aidssjuka och krigsoffer återfinns genomgående i ACT UP: s affischer och således i de valda analysobjekten för studien. I affischen Read My Lips (se bild 6), där två män kysser varandra framkallas en dubbel-

verkan i den meningsskapande processen. Under förutsättningen för Foucaults teorier utmanar den maktens betrodda förbehåll om en offentlig sexualitet och konstruktionen av sexuella avvikare. När ACT UP i sin visuella framställning använder sig av homosexuell kärlek med intentionen att förmedla att den inte ska förtryckas i det offentliga rummet, medför det samtidigt motsatt effekt. I kontexten blir den kritik som riktas mot förtrycket av homosexuell kärlek också en del av dess konstruktion. ACT UP reproducerar samtidigt den negativa fördomen om att AIDS endast sprids via homosexuella män i det att de använder sig av de kyssande männen i sin affisch.

3 Diskussion

Den här studien har önskat bidra med förståelse för ACT UP: s rika bildkultur – detta genom att undersöka hur text och bild samverkar i organisationens affischer och därtill se hur framställningen av AIDS reproduceras. En vidare intention har varit att undersöka hur ACT UP förhåller sig till den styrande diskursen för ”aidsdecenniet” och dessutom se hur organisationens kritiska position konstruerats i relation till den.

De aspekter som observerats i undersökningsobjekten har uttolkats med hjälp av en semiotisk analysmetod. Jag fann metoden mest lämpad i det att semiotiken väger in alla kommunicerande tecken – däri även textuella referenser. Andra bildanalytiska metoder har utvecklats i riktning mot att behandla enbart bildens ingående element och utesluter därigenom lingvistiska betydelser. Motivet för valet av Marners metod grundar sig i hans utförliga och praktiska beskrivningar av varje steg i den semiotiska analysen där även texten blir en central del. I mitt metodavsnitt har jag problematiserat det faktum att låta diskursteorin genomsyra samtliga semiotiska analyser då jag menat att dessa strider mot varandra i sitt utförande och istället lagt teorins fokus i analysen: Krigsmetaforer som motstånd. Vidare har den avslutande analysen motiverats genom betydelseläran som ett utvidgande steg i semiotiken. I efterhand anser jag att denna bedömning är dubbel i den meningen att det ändå varit möjligt att kombinera semiotiken med teorin övergripande i analyserna. Trots att semiotik som strukturell teckenlära strider mot diskursens poststrukturalistiska idéer om ständig förändring så överskuggar de inte varandra i sin praktiska utformning som teori och metod.

Jag vill mena att organisationens affischer säger någonting om den för aidsdecenniet styrande diskursen. Hypotesen prövas av den orsaken i studien med hjälp av teorin. Tillämpningen av studiens teori har upplevts som naturlig i relation till det berörda ämnet – då den varit till stor hjälp vid förståelsen av analyserna för att nå resultat och då främst i den avslutande analysen: Krigsmetaforer som motstånd. Foucaults förtyckshypoteser och teorier kring kunskap och makt i relation till sexualitetens historia har bidragit med tankemässiga förklaringsmodeller. Hans teorier är ingående och praktiska vid förståelsen då de bygger på empiriskt material. Att härleda uppkomsten av könets förtyck var nödvändig eftersom den utvecklar förståelse för den avvikande diskursen i egenskap av ACT UP som konstruktion. Härledandet av det sexuella förtryckets ursprung relateras i sammanhanget till AIDS i det att viruset är kopplat till könet. Diskursteorin har varit ytterst värdefull för att se samband. Trots att sambanden kan verka självklara i den utsträckning att man uppfattar en ”sanning”, så bidrar diskursteorin med kritiska tankegångar som gör att sambanden aldrig är självklara utan föränderliga. Aidsoffrets position i den sociala gemenskapen kan uppfattas som tydlig, men tolkningen har också konstruerats och på samma gång dekonstruerats under decennier av kunskapsutveckling. Men hjälp av studiens teoretiska underlag har jag kommit fram till slutsatser som placerat mitt material i en vidare kontext, däri särskilt att affischens retorik och intention kan upphäva sig själv genom att använda sig av den inom organisationen egna bildkulturen. Vilket ges exempel på i fallet med sjömännen som kysser varandra. Då maktens och således den styrande diskursens inrotade vanföreställningar om att endast homosexuella män drabbas av AIDS görs starkare. Samtidigt innebär inte detta att man likställer det diskursiva fältet i egenskap av ACT UP med underordning i förhållande till den styrande diskursen och det är heller inte så det diskursiva landskapet i kontexten bör tolkas. Genom att sätta motståndet i relation till makten är diskursen i fråga bara ett redskap för att belysa den riktade kritiken. Därför är det betydande att titta närmare på affischens intention och däri inte minst den politiska affischen eftersom den förmedlar en röst. Valet av ämne känns med detta mycket aktuellt eftersom samhället gång på gång visar prov på sammanhang där minoritetsgrupper konstrueras som avvikare i relation till den styrande diskursen, men samtidigt kan dessa grupper utmana diskursen genom den egna bildkulturen. Ett aktuellt exempel är samisk street art som använder den urbana storstadens graffitikultur för att föra in egna bildmotiv och motverka ett pågående kulturellt och politiskt utanförskap.⁵⁰ Mitt ämnesval har dessutom väckt tankar kring konst som

---

⁵⁰ Gatukonst, ”To colonialism – samisk street art,” hämtad: 2014-04-12, url:

uttryck för aktivism i sin helhet. Jag tycker området är intressant i det att konsten många gånger livnär sig av sitt underläge mot den offentliga moralen. Studiens resultat visar oss att ACT UP genom sina affischer drar paralleller till andra världskriget genom textuella och bildmässiga referenser. Men vad betyder resultatet? Andra världskriget och därtill förintelsen är ett historiskt exempel på hur förtrycket genom maktens offentliga system disciplinerade människor både kroppsligt och själsligt. Vilket också har sitt ursprung i en utveckling av ett samhälleligt fördömande av avvikande. Avsikten med ACT UP: s handlande grundar sig därmed i att ha en kritisk inställning till den styrande diskursen och därmed inte förstärka den, detta genom en subversiv och aktivistisk bildkultur.

4 Sammanfattning

Denna studies syfte har varit att skapa förståelse för aktiviströrelsen ACT UP: s visuella bildkultur genom att studera tre affischer och dess funktion inom den aidspolitiska debatten i New York mellan 1987-1995 och därtill försöka placera affischerna i "aidsdecenniets" politiska kultur och kontext. Mina frågeställningar har varit: Hur verkar kombinationen av text och bild i ACT UP: s affischer? Hur konstrueras bilden av AIDS i ACT UP: s affischer? Hur förhåller sig ACT UP till den för "aidsdecenniet" (1987-1995) styrande diskursen i sina affischer? Och hur konstrueras denna kritiska position? Studiens frågeställningar har analyserats genom tillämpningen av en bildsemiotisk metod konstruerad av Anders Marner och Göran Sonesson – där affischernas inneboende tecken i egenskap av bild och text uttolkats. ACT UP: s politiska position har analyserats utifrån diskursteorin – där i synnerhet Foucault har fungerat som inspirationskälla. Resultatet visar att organisationens affischer drar paralleller till andra världskriget och religionen genom textuella -och visuella referenser. Med dessa referenser blir ett spektrum av kulturella uttryck tydliga, genom direkta kopplingar till förintelsen och ett riktat missnöje till Vatikanen och maktens hantering av aidskrisen. Studiens resultat är att affischernas krigsreferenser är närvarande i syftet att belysa den styrande diskursens och dess svagheter.

Källförteckning

Tryckta källor

- Biedermann, Hans. *Symbollexikonet*. Stockholm: Bokförlaget Forum, 1991.
- Foucault, Michel. *Övervakning och straff: Fängelsets födelse*. Lund: Aktiv förlag, 2009.
- Foucault, Michel. *Sexualitetens historia, Band 1: Viljan att veta*. Göteborg: Daidalos, 2002.
- Dahlby, Frithiof. *Det heliga tecknets hemlighet: Om symboler och attribute*. Malung: Diakonistyrelsens bokförlag, 1963.
- Gould, Deborah B. *Moving Politics: Emotion and ACT UP's Fight against AIDS*. Chicago: The University of Chicago Press, 2009.
- Jørgensen, Marianne W och Phillips, Louise. *Diskurs som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur, 1999, 2013.
- Lund, Hans. *Intermedialitet: Ord, bild och ton i samspel*. Lund: Studentlitteratur, 2002.

Artiklar

- Nakayama, Thomas k "Act Up-Paris: French Lessons," *Quarterly Journal of Speech* 98:1 (2012): 103-108. Hämtad 2014-01-04. doi: [10.1080/00335630.2011.638663](https://doi.org/10.1080/00335630.2011.638663)

Avhandlingar

- Anders Marner, *Burkkänslan, surrealism i Christer Strömholms fotografi, en undersökning med semiotisk metod*. Doktorsavhandling vid Institutionen för konstvetenskap och estetiska ämnen. Umeå Universitet, 1999/2000).
- Vigsø, Orla. "Valretorik i text och bild En studie i 2002 års svenska valaffischer." Doktorsavhandling vid Institutionen för nordiska språk., Uppsala universitet 2004.

Elektroniska källor

- NYPD. "Digital Collections." Hämtad 2014-01-04, url: [http://digitalcollections.nypl.org/search/index?filters%5BnamePart_mtxt_s%5D%5B%5D=ACT%20UP%20New%20York%20\(Organization\)&keywords=&layout=false#/?scroll=0](http://digitalcollections.nypl.org/search/index?filters%5BnamePart_mtxt_s%5D%5B%5D=ACT%20UP%20New%20York%20(Organization)&keywords=&layout=false#/?scroll=0).
- Actupny. "actupny." Hämtad 2013-10-12. url: <http://www.actupny.org/>.
- Actupny. "silence death." Hämtad 2013-12-10, url: <http://www.actupny.org/reports/silencedeath.html>
- Nationalencyklopedin. "Peter Eisenman." Hämtad 2014-01-08, url: <http://www.ne.se.proxy.lnu.se/lang/peter-eisenman>, Nationalencyklopedin.

Nationalmuseum. ”St Sebastian.” Hämtad 2013-12-13, url:
<http://www.nationalmuseum.se/sv/Om-samlingarna1/Hojdpunkter-maleri/St-Sebastian/>

The body. ”symbols.” Hämtad 2013-12-14, url:
<http://www.thebody.com/content/art14040.html> .

Britannica. ”George H.W. Bush.” Hämtad 2013-12-16, url:
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/86083/George-HW-Bush/215390/Vice-presidency>

Gatukonst. ”To colonialism – samisk street art. ” Hämtad 2015-04-12, url:
<http://www.gatukonst.se/2015/04/12/to-colonialism-samisk-street-art/> .

Bildförteckning

Bild 1. (Undersökningsobjekt 1). Cardiac Arrest. *Christian Lifestyle – A Sin!!!*, ACT UP New York (organization). ACT UP New York records. Hämtad: 2013-12-10. url:
<http://digitalcollections.nypl.org/items/510d47e3-62d7-a3d9-e040-e00a18064a99>

Bild 2. (Exempelbild 1). Andrea Mantegna, *Korsfästelsen* (1456-1459), tempera på träpanel, Louvre Museum. Paris, Frankrike. Hämtad: 2013-12-12 url:
http://commons.wikimedia.org/wiki/Andrea_Mantegna#/media/File:Mantegna,_Andrea_-_crucifixion_-_Louvre_from_Predella_San_Zeno_Altarpiece_Verona.jpg

Bild 3. (Undersökningsobjekt 2). Silence = Death Project, *Silence = Death* (1987) ACT UP New York (organization), ACT UP New York Records. Hämtad: 2013-12-10. url:
<http://digitalcollections.nypl.org/items/510d47e3-3ec0-a3d9-e040-e00a18064a99>

Bild 4. (Exempelbild 2). Danchau-lägrrets fångkategorier. Hämtad: 2013-12-15. url:
<http://www.rfsl.se/?p=419>

Bild 5. (Undersökningsobjekt 3). Gran Fury, *Read My Lips (boys)*, (1988). ACT UP New York (organization). ACT UP New York Records. Hämtad: 2013-12-10. url:
<http://digitalcollections.nypl.org/items/510d47e3-4db9-a3d9-e040-e00a18064a99>

